

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Анотація

У статті досліджено концептуальні засади формування та функціонування територіальної рекреаційної системи, а також представлено еволюційний розвиток даної дефініції. Виокремлено актуальні заходи та стратегії розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіонів. Встановлено, що для активізації туристично-рекреаційного потенціалу регіонів необхідними є: розвиток транспортно-комунікаційної сфери, будівництво готелів та розвиток соціальної інфраструктури, заохочення та підтримка малого бізнесу, інтеграція науки і бізнесу через співробітництво підприємців і науковців, розвиток інформаційної інфраструктури, інформаційний обмін між регіонами через Інтернет, організація виставок, ярмарків, популяризація історико-культурної спадщини регіонів, екологічних ресурсів, рідкісних ландшафтів, музеїв через засоби масової інформації, організацію загальнонаціональних конкурсів, рейтингів. Запропоновано структурування складових системи регіонального туризму, що становлять елементи суб'єктного характеру, які мають власну внутрішню структуру і власні цілі. Встановлено суттєву групу суб'єктів, що творять структуру системи туризму.

Ключові слова: територіальна рекреаційна система, туризм, регіон, стратегії розвитку, потенціал.

І.С. Благун, д.э.н.,

Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника,
г. Ивано-Франковск,

И.М. Гонак,

Прикарпатский институт им. М. Грушевского МАУП, г. Львов

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ РЕКРЕАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ

Аннотация

В статье исследованы концептуальные основы формирования и функционирования территориальной рекреационной системы, а также представлено эволюционное развитие данной дефиниции. Выделены актуальные меры и стратегии развития туристско-рекреационного потенциала регионов. Установлено, что для активизации туристско-рекреационного потенциала регионов необходимы: развитие транспортно-коммуникационной сферы, строительство гостиниц и развитие социальной инфраструктуры, поощрение и поддержка малого бизнеса, интеграция науки и бизнеса через сотрудничество предпринимателей и ученых, развитие информационной инфраструктуры, информационный обмен между регионами через

Интернет, организация выставок, ярмарок, популяризация историко-культурного наследия регионов, экологических ресурсов, редких ландшафтов, музеев через средства массовой информации, организацию общенациональных конкурсов, рейтингов. Предложено структурирование составляющих системы регионального туризма, составляющих элементы субъектного характера, имеющих собственную внутреннюю структуру и собственные цели. Установлена существенная группа субъектов, которые создают структуру системы туризма.

Ключевые слова: территориальная рекреационная система, туризм, регион, стратегии развития, потенциал.

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах концептуальні основи функціонування та розвитку територіальної рекреаційної системи (ТРС) передбачають стратегію дій при її формуванні та комплекс ідей і принципів, що дають цілісне уявлення про ТРС і мають бути спрямовані на забезпечення в регіоні та в цілому в країні відповідного правового, організаційного й економічного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику дослідження розвитку туристичної сфери регіонів України висвітлено у працях вітчизняних вчених: О. О. Бейдика, Л. С. Гринів, В. Г. Гуляєва, М. І. Долішнього, В. Ф. Кифяка, В. С. Кравціва, Є. В. Крикавського, М. А. Любіцевої, М. П. Мальської, О. І. Мілашовської та ін. У своїх працях такі науковці, як П. Гудзь, В. Данильчук, У. Ізард, В. Кифяк, В. Нудельман, Т. Ткаченко, С. Цьохла, визначають принципи формування ТРС, чинники впливу на процеси її створення, виокремлюють регіональні особливості, пропонують системні підходи до формування рекреаційно-туристичних утворень і визначають якість туристичних послуг. В той же час, незважаючи на вагомий напруження, проблема впровадження концепції ефективного функціонування та розвитку ТРС, особливо в умовах економічної кризи, залишається актуальною, оскільки проведені дослідження не охоплюють низку як теоретичних, так і практичних аспектів вирішення даного питання у реальних умовах функціонування вітчизняної економіки.

Постановка цілей. На підставі актуальності теми й за результатами аналізу різноманітних наукових джерел, котрі розкривають особливості формування ТРС, слід визначити наступні цілі: дослідити концептуальні засади формування та функціонування територіальної рекреаційної системи, а також представити еволюційний розвиток даної дефініції; виокремити актуальні заходи та стратегії розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіонів; запропонувати відповідне структурування складових системи регіонального туризму.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі існують різноманітні підходи до проблематики систематизування туризму, яка не завжди ідентифікується комплексним способом, що враховує характер взаємозв'язків

між елементами системи. В рамках цієї інформації основою системного трактування туризму є так звана територіальна рекреаційна система (TPC), під якою слід розуміти «суспільну, географічну систему гетерогенної структури, що складається із взаємопов'язаних підсистем: людей, що відпочивають, природних і культурних комплексів, інженерного оснащення, обслуговуючого персоналу й органу управління, що характеризується функціональною цілісністю. В територіальній рекреаційній системі можна виокремити три підсистеми: рекреаційні засоби, відпочиваючі особи і умови рекреації, які можна описати відносинами, які є між ними. Структура системи може бути охарактеризована через аналіз впливів, які відбуваються між елементами, що творять систему. Натомість результати функціонування системи як цілісності, представлені через окреслення відносин між входом, тобто незалежними від системи змінними, що впливають на її діяльність, та виходом, тобто залежними змінними, що є результатом її функціонування системи.

Вітчизняними науковцями дефініція «територіальна рекреаційна система» загалом визначається як територіально цілісна, взаємопов'язана і взаємозалежна сукупність компонентів, функціонування й еволюція яких залежать від ступеня рекреаційного попиту та спрямовані на задоволення рекреаційних потреб людини і суспільства загалом [8, с. 310-311; 9-11]. Фундатор концепції TPC В. Преображенський характеризує її передусім як функціональну систему, що має такі складові [2]: рекреанти; природні та культурні комплекси; інфраструктурно-технічна підсистема; персонал, який обслуговує рекреантів; підсистема органів управління TPC.

Територіальна рекреаційна система (TPC) – соціальна географічна система, що складається із взаємопов'язаних підсистем: природних і культурних комплексів, інженерних споруд, обслуговуючого персоналу, органу управління та відпочиваючих (рекреантів), яка характеризується як функціональною цілісністю (стан підсистем визначається соціальною функцією системи в цілому), так і територіальною [2, с. 5].

TPC – це об'єкт дослідження рекреаційної географії, комплексна геосистема, що об'єднує соціальні, техногенні, природні компоненти; розглядається в одному ряду з територіальними виробничими комплексами і природними геосистемами [3, с. 64].

TPC – складна, динамічна, ієрархічно підпорядкована і взаємопов'язана сукупність компонентів, функціонування й еволюція яких спрямована на відновлення життєвих сил людини та задоволення її соціальних запитів і потреб [4, с. 27].

TPC – це категорія, в якій знаходять відображення та інтенсивно формуються територіальні курортно-туристичні комплекси. Головна функція

ТРС – задоволення потреб населення у моральному і фізичному відпочинку, оздоровленні, лікуванні та підвищенні фізичного та духовного потенціалу, тобто це її медико-біологічна функція. Крім медико-біологічної, територіально-рекреаційна система має ще наступні функції: соціально-культурну, економічну, політичну [5, с. 42].

ТРС – це соціальна, керована (частково самокерована) геосистема, гетерогенна за складом (складається із взаємопов'язаних підсистем відпочивальників, природних і культурних комплексів, інженерних споруд, обслуговуючого персоналу, органу управління, що характеризується функціональною та територіальною цілісністю». До основних функцій ТРС автор включає: економічну (просте і розширене відтворення трудових ресурсів); бюджетну (прибутково-видаткова стаття) та соціальну (задоволення індивідуальних і групових рекреаційних потреб) [7].

Наукові принципи формування територіально-рекреаційних систем передбачають використання основних принципів досліджень: раціонального розміщення, оптимальності та збалансованості, комплексності, системності, територіальності та регіональної цілісності, екологічності, ієрархічності, обмеженого централізму та ін. [11, с. 52].

При визначенні концептуальних основ ТРС особливу увагу слід приділити стратегії її розвитку, що містить:

- 1) визначення мети й завдання;
- 2) характеристики районів перспективного рекреаційного освоєння;
- 3) визначення проблем, що стримують рекреаційний розвиток регіону;
- 4) потенціал розвитку рекреації й туризму;
- 5) визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз;
- 6) визначення рекреаційно-туристичних зон, територій, об'єктів;
- 7) аналіз стану й тенденції розвитку рекреації та туризму;
- 8) визначення пріоритетних видів рекреації та туризму;
- 9) економічне обґрунтування розвитку пріоритетних видів рекреації й туризму;
- 10) ресурсне забезпечення;
- 11) план першочергових заходів з розвитку рекреаційно-туристичної сфери;
- 12) визначення етапів і механізмів реалізації;
- 13) соціально-економічну ефективність;
- 14) узгодженість з іншими регіональними концепціями та стратегіями;
- 15) результати наукових, в тому числі моніторингових досліджень процесів розвитку сфери рекреації та туризму і міжсекторної взаємодії;
- 16) розробку прогностичних моделей та їхнє активне використання в практичній діяльності рекреаційно-туристичних підприємств, державних

структур і суспільного сектора;

17) новітні технології та найбільш ефективні види інновацій у рекреаційно-туристичній сфері (продуктові, технологічні, ринкові, організаційні);

18) міжнародний досвід формування й розвитку ТРС.

Теоретичні підходи до формування концепції розвитку ТРС повинні враховувати на різних ієрархічних рівнях різноманітні цільові установки, пріоритети й умови оптимізації рекреаційних територіальних утворень. На рівні країни найбільш важливе ранжирування з цінності рекреаційних ресурсів, встановлення режимів, що забезпечують охорону й раціональне використання найбільш цінних рекреаційних територій. На рівні регіонів пріоритетним є забезпечення балансу ресурсів і потреб населення регіону в місцях тривалого й короткочасного відпочинку. На рівні окремих поселень найбільш важливим є створення місць масового відпочинку жителів поблизу місць їхнього мешкання. Відповідно ведеться формування територіальних рекреаційних систем національного, регіонального й місцевого значення.

Для активізації туристично-рекреаційного потенціалу регіонів, зокрема, необхідними є такі заходи [1]:

- розвиток транспортно-комунікаційної сфери;
- будівництво готелів та розвиток соціально-обслуговуючих видів економічної діяльності (соціальної інфраструктури): роздрібна торгівля, ресторанний бізнес, охорона здоров'я, організація дозвілля тощо;
- заохочення та підтримка малого бізнесу, насамперед у вищезгаданих сферах;
- інформаційна підтримка з боку фахівців у галузі краєзнавства, географії, геології, історії тощо; інтеграція науки і бізнесу через співробітництво підприємців і науковців;
- розвиток інформаційної інфраструктури, інформаційний обмін між регіонами через Інтернет, організація виставок, ярмарків тощо;
- популяризація історико-культурної спадщини регіонів, екологічних ресурсів, рідкісних ландшафтів, музеїв через засоби масової інформації, організацію загальнонаціональних конкурсів, рейтингів тощо.

Існуючі концепції системи туризму містять складові елементи, які можна загалом класифікувати за трьома основними групами: 1) господарство; 2) суспільство; 3) середовище. Серед виокремлених складових системи найчастіше вказуються туристичні переваги, туристичні підприємства, людський капітал та управлінські інституції. Також відносно системи туризму, який розглядається на рівні регіону, ці елементи варто визнати необхідними складовими її структури. Специфічні риси туристичних переваг на фоні інших елементів суб'єктного характеру схиляють, однак, до трактування їх іншим

способом, ніж решту складових. Можна вважати їх так званим внутрішнім оточенням, що детермінує ставлення і поведінку усіх інших учасників системи, а також функціонування системи як цілості. Однак самі лише переваги не мають виключності у впливі на цілість системи. У запропонованій структурі системи регіонального туризму решту складових системи становлять елементи суб'єктного характеру, які мають власну внутрішню структуру і власні цілі. Дії кожного із суб'єктів впливають на поведінку інших суб'єктів, однак жоден з них не може контролювати функціонування цілості системи.

Основну і досить специфічну роль надано туристам, ставлення і поведінка і очікування яких становлять основний чинник формування відношень у системі. Туристи не тільки самі створюють окреслені стосунки з іншими суб'єктами системи (суспільні, фінансові), але й стимулюють налагодження взаємних відносин між іншими учасниками системи, що сприяє піднесенню привабливості туристичної пропозиції.

Графічну презентацію системи туризму наведено на рис. 1.

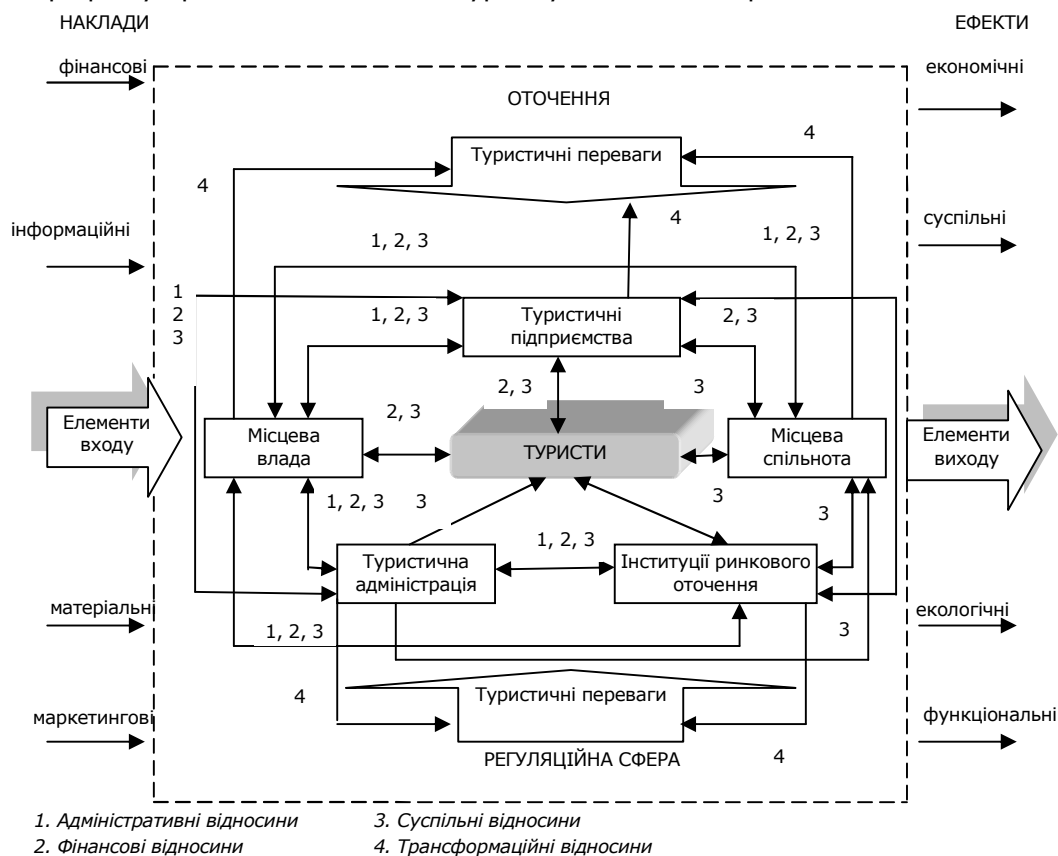

Рис. 1. Системне трактування туризму на рівні регіону

Суттєву групу суб'єктів, що творять структуру системи туризму становлять туристичні підприємства, що беруть участь у безпосередньому чи опосередкованому задоволенні потреб туристів, пов'язаних із перебуванням у конкретному просторі рецепції, в межах яких можна виокремити:

- підприємства, що займаються безпосередньо обслуговуванням туристів (наприклад, орендодавці, туристичні екскурсоводи);

- підприємства, що надають послуги і для туристів, хоч обслуговування цієї групи клієнтів не є єдиною метою їхньої діяльності (наприклад, культурні одиниці, транспортні підприємства тощо);

- підприємства з мішаним характером діяльності, в тому числі також туристичні послуги (наприклад, підприємства, що адмініструють будинки відпочинку);

- підприємства, діяльність яких опосередковано пов'язана із обслуговуванням туристичного руху (торгівельні підприємства, аптеки, заправки тощо).

Другу категорію суб'єктів, заангажованих у розвиток туризму (підсистему), становить місцева влада, метою якої в контексті розвитку туризму повинно бути прагнення до повного використання потенціалу регіону, якою вона управляє, через провадження правильної інвестиційної політики, створення сприятливих умов для співпраці і розвитку місцевого підприємництва, або ж маркетингових дій в галузі формування відповідного іміджу одиниці. У процесі творення складеного туристичного продукту представники територіального самоврядування завдяки правильному і вмілому використанню знарядь, якими диспонують, повинні стимулювати діяльність господарчих суб'єктів у напрямку збагачення пропозиції місцевості чи регіону. Це стосується також створення привабливих умов для інвесторів, що прагнуть алокації капіталу у різні елементи туристичної інфраструктури.

Виявом протуристичної політики місцевої влади є, зокрема, виявлена активність в третьому просторі, пов'язана із провадженням власних ініціатив, підпорядкованих стратегічним положенням відносно ролі туризму у суспільно-господарському розвитку територіальної одиниці.

Наступною групою суб'єктів системи туризму є інституції ринкового оточення, до яких відносяться організації і галузеві товариства, агентства і фундації регіонального розвитку, осередки інновації і підприємництва чи організації господарського управління. Це дуже диференційована група суб'єктів, з яких частина має розбудовані територіальні структури, що творять природний інституціональний тил туризму. До найважливіших завдань цієї групи суб'єктів відноситься інтеграція окремих промислів та співпрацю між підприємствами, галузеве лобіювання, спрямоване до публічних суб'єктів, що реалізують туристичну політику, проведення

проякісної діяльності, в тому числі рекомендації суб'єктів у рамках галузі, ініціативи у сфері реклами чи також впровадження інноваційних рішень.

Адміністративна підтримка прийнятих туристичних ініціатив – це основна ціль групи суб'єктів, заангажованих у туристичний розвиток регіону, окреслена назвою «туристичної адміністрації». До найважливіших завдань цієї групи відноситься: проведення справ, пов'язаних із туристичним облаштуванням регіонів, опрацювання юридичного регулювання, що мають на меті стимулювання розвитку регіонів, програмування та провадження дій у справах стажування та вдосконалення професійних і суспільних кадрів туризму.

З-поміж об'єктів та осіб, які надають туристичні послуги на регіональних просторах, важливу роль відіграє місцева спільнота, яку представляють мешканці даної території. Вони створюють специфічний клімат (атмосферу) місця, який накладається на привабливість усієї системи туризму даної регіону.

Кожна з виокремлених підсистем впливає на функціонування та поведінку інших підсистем, однак не здійснює безпосереднього контролю над функціонуванням системи як цілості. Трансформаційні відносини формуються між людьми та матеріальними об'єктами й охоплюють діяльність, що полягає на трансформації природного середовища чи матеріальних об'єктів в об'єкти чи визначні місця, що служать для задоволення потреб туристів (творення туристичної інфраструктури). Кожна з виокремлених у системі груп суб'єктів безпосереднім чи опосередкованим способом впливає на туристичні переваги. Природні та антропологічні переваги (як специфічна підсистема системи туризму), що входять до їхнього складу, виконують функцію створення попиту, становлячи першопричину туристичного руху.

Висновки. Результати досліджень свідчать, що створені відносини всередині системи та відносини окремих підсистем з оточенням викликають перетворення елементів входу (незалежні змінні) в елементи виходу. Залежні змінні виходів, тобто риси системи, є дуже різномірними. На них впливає не тільки функціонування системи (змінюючи стан окремих підсистем у бажаному чи небажаному напрямках), але й на її оточення. Як вихідні елементи системи найчастіше вказуються економічні, суспільні, екологічні та функціональні.

Відносно туризму такі ефекти можна охарактеризувати наступним чином:

- економічні ефекти – отримання доходу, частину якого туристичні суб'єкти інвестують у подальший розвиток системи, вдосконалюючи якість і доступність туристичних послуг у майбутньому, таким чином роблячи можливим подальше функціонування системи;

- суспільні ефекти – створення нових робочих місць, покращення якості

життя, створення зв'язку між суб'єктами системи, в тому числі туристами, що може сприяти поверненню до даного простору рецепції;

– екологічні ефекти – проекологічні рішення у зміні, зростання екологічної свідомості місцевої спільноти, покращення стану природного середовища;

– функціональні ефекти – висока якість надаваних послуг, задоволення туристів, розвиток простору рецепції, формування позитивного іміджу.

Отримані ефекти викликають зворотний зв'язок, поповнюючи окремі підсистеми, що впливає на подальше функціонування цілої системи (постійний, повторюваний цикл діяльності: отримання ресурсів, перетворення їх всередині системи, створення послуг та зворотний зв'язок, що проходить у цьому процесі).

Таким чином, варто підкреслити, що на якість елементів виходу системи туризму впливає як якість її складових елементів (підсистем), так і характер відносин між ними, які призводять до того, що цілісність системи має властивості, яких не мають окремі складові елементи. Щоб співпраця і отримані знання заангажованих у рамках системи суб'єктів і обсів принесла очікувані ефекти, то вони повинні прийняти положення, спрямовані передовсім на мислення у «системній» категорії, визнати доцільність співпраці, характеризуватися здатністю вбачати зв'язки і залежності між конкретними подіями та елементами системи.

Перспективи подальших досліджень. Досліджені та проаналізовані особливості формування системи туризму на рівні регіону та концептуальні засади функціонування ТРС будуть покладені в основу майбутніх наукових досліджень щодо розроблення комплексу маркетингових стратегій туристичних продуктів та представлення шляхів їх ефективної реалізації.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму : теорія, методологія, реалії бізнесу : [монографія] / Т. І. Ткаченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.
2. Теория рекреологии и рекреационной географии / Под ред. В. С. Преображенского, И. В. Зорина. – М., 1992. – 280 с.
3. Ільїна О. В. Туризм. Рекреаційна географія: поняття і терміни / О. В. Ільїна. – Луцьк : Терен, 2004. – 104 с.
4. Сміль І. В. Основи географії рекреації і туризму : [навчальний посібник] / І. В. Сміль. – Ніжин : Видавництво НДПУ імені Миколи Гоголя, 2004. – 264 с.
5. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія : [навчальний посібник] / Н. В. Фоменко. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
6. Черчик Л. М. Формування та розвиток територіальної рекреаційної системи регіону (на прикладі Волинської області) : автореф. дис... канд. екон. наук 08.10.01 / Л. М. Черчик ; НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Л., 1999. – 20 с.
7. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – К. : ВПЦ "Київ. ун-т", 2001. – 395 с.
8. Рутинський М. Концепція життєвого циклу територіальної рекреаційної системи в сучасному теоретичному арсеналі рекреаційної географії / М. Рутинський // Вісник Львівського університету. Серія геогр. – 2010. – Вип. 38. – С. 310–317.

9. Борушак М. А. Стратегія розвитку туристичних регіонів : автореферат... докт. екон. наук, спец.: 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка / М. А. Борушак. – Львів, 2008. – 38 с.

10. Биркович В. І. Державне регулювання сфери туризму на регіональному рівні : автореферат... канд. наук з держ. управління, спец.: 25.00.02 / В. І. Биркович. – Запоріжжя, 2007. – 28 с.

11. Кифяк В. Ф. Методи та принципи формування територіальних рекреаційних систем / В. Ф. Кифяк // Вісник ДІТБ. Серія управління підприємствами в туристичній сфері. – 2013. – Вип. 17. – С. 51–54.

Ivan S. Blahun, Doctor of Economic Sciences,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk,

Ivanna M. Honak,
Precarpathian Institute M. Grushevskiy IAPM, Lviv

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF TERRITORIAL RECREATION SYSTEM FORMATION

Annotation

The article investigates the conceptual basis for the formation and functioning of territorial recreation system, and also the evolution of this definition. Relevant activities and strategies of tourist and recreational potential are pointed out. It is found that to enhance the tourism potential of the region it is needed to develop transport and communication sector, hotel construction and development of social infrastructure, encourage and support small businesses, integrate science and business through cooperation with business and research development of information infrastructure, information exchange between regions through Internet, exhibitions, fairs, promotion of historical and cultural heritage of the region, environmental resources, rare landscapes, museums through the media, the organization of national competitions and rankings. A structuring components of regional tourism constituting elements of subjective nature, which have their own internal structure and own goals/ A group of actors that create the structure of the tourism system is determined.

Keywords: territorial recreation system, tourism, region, strategy development potential.

References:

1. Tkachenko, T.I. (2009). *Stalyy rozvytok turyzmu: teoriya, metodolohiya, realiyi biznesu* [Sustainable tourism development: theory, methodology, business realities]. Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, 463 p. (in Ukr.).

2. In Preobrazhenskoho, V.S., Zoryna, Y.V. (1992). *Teoryya rekreatolohyy y rekreatsyonnoy heohrafiyy* [Theory and rekreatolohyy rekreatsyonnoy geography]. Moscow, 280 p. (in Russ.).

3. Il'yina, O.V. (2004). *Turyzm. Rekreatsiyna heohrafiya: ponyattya i terminy* [Tourism. Recreational Geography: Concepts and terms]. Teren, Luts'k, 104 p. (in Ukr.).

4. Smal', I.V. (2004). *Osnovy heohrafiyi rekreatsiyi i turyzmu*: [Basic geography of recreation and tourism]. Nizhyn, 264 p. (in Ukr.).

5. Fomenko, N.V. (2007). *Rekreatsiyni resursy ta kurortolohiya* [Recreational Resources and balneology]. Kyiv, 312 p. (in Ukr.).

6. Cherchyk, L.M. (1999). *Formation and development of territorial recreation systems in the region (for example, Volyn region)*. Abstract to PhD dissertation, Regional Economy. National Academy of Sciences of Ukraine. Institute for Regional Studies, Lviv (in Ukr.).

7. Beydyk, O.O. (2001). *Rekreatsiyno-turysts'ki resursy Ukrayiny: metodolohiya ta metodyka analizu, terminolohiya, rayonuvannya* [Recreation and tourism resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, zoning]. VPTs "Kyiv. un-t", Kyiv, 395 p. (in Ukr.).

8. Rutyns'kyy, M. (2010). The concept of life cycle territorial recreation systems in modern theoretical arsenal of recreational geography. *Visnyk L'vivs'koho universytetu: Seriya heohr. [Bulletin of Lviv University: Geography Series]*, vol. 38, pp. 310-317 (in Ukr.).

9. Borushchak, M.A. (2008). *Development Strategy tourist regions*. Abstract to Doctor dissertation, Regional Economy. National Academy of Sciences of Ukraine. Institute for Regional Studies, Lviv (in Ukr.).

10. Byrkovych, V.I. (2007). *State regulation of tourism at the regional level*. Abstract to PhD dissertation, Sciences of state. management. Zaporozhye (in Ukr.).

11. Kyfyak, V.F. (2013). Methods and principles of formation of territorial recreation systems. *Visnyk DITB: Seriya upravlinnya pidpryyemstvamy v turystychniy sferi [Herald DITB series management of enterprises in the tourism sector]*, vol. 17, pp. 51-54 (in Ukr.).

УДК 332.14

А.А.Вдовічен, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ДИСПРОПОРЦІЙНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Анотація

У статті розглянуто диспропорції соціально-економічного розвитку: міжрегіональні та внутрішньорегіональні. Увага приділяється визначенню різноманітних підходів до класифікації типів регіонів, які в свою чергу згруповано за основними проблемами їх розвитку. Охарактеризовано переваги та недоліки в подоланні диспропорцій в економіці при застосуванні галузевої унітарної та державної регіональної політики. Визначено, що регіональна політика може мати екзогенний та ендегенний характер. Надано рекомендації щодо подолання проблем соціально-економічного розвитку регіонів України.

Ключові слова: диспропорції, соціально-економічний розвиток, регіон, асиметричність, дисбаланс, кризи, розриви, пропорційність, типи регіонів (депресивний, стагнуючий, прогресивний, асиметричний, гармонійний, нейтральний), галузева унітарна та державна регіональна політика, екзогенна та ендегенна регіональна політика.

А.А.Вдовичен, к.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Черновцы

РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРЕОДОЛЕНИЮ ПРОБЛЕМ ДИСПРОПОРЦИОНАЛЬНОГО СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Аннотация

Рассмотрены диспропорции социально-экономического развития: межрегиональные и региональные. Внимание уделяется определению различных подходов к классификации типов регионов, которые в свою очередь группированы за основными проблемами их развития.